

THE TABOO SOCIETY | DOOR KAROLIN AHRENS

Posted on 14. Oktober 2020

De onvrije journalistiek en de sociale onverdraagzaamheid hebben ertoe geleid dat de door de basiswet gewaarborgde vrijheid van meningsuiting nu slechts een façade is.

Door Karolin Ahrens.

De dictatuur begint niet altijd met een luide knal, met massale arrestaties en sterfgevallen op straat. Soms begint het met het steeds zorgvuldiger afwegen van onze woorden. Eigenlijk is er vrijheid van meningsuiting in Duitsland. Maar probeer het gevaar van Covid-19 in je vrienden- en familiekring te "ontkennen". Probeer de liefde voor je vaderland te uiten of de donkere kanten van de migratie aan te pakken. Probeer de zin en het doel van de vaccinatie in twijfel te trekken. U kunt zo'n agressieve tegenwind oogsten dat u de volgende keer misschien liever zwijgt. Niets zou urgenter zijn dan een open en respectvol debat over de kwesties die nu moeten worden opgelost. En het is niet alleen Corona.

"Kun je me misschien vertellen hoe het komt dat alle mensen hun innerlijke wezen zo angstig verbergen? Waarom vertrouwt de ene persoon de andere zo weinig? Ik weet dat er een reden is, maar soms vind ik het heel erg dat je nergens, zelfs niet onder de mensen die het dichtst bij je staan, een beetje vertrouwen kunt vinden", schreef Anne Frank op 22 januari 1944 in haar dagboek.

Wat zou men haar vandaag antwoorden? Hetzelfde patroon van stilte ontstaat in onze samenleving. Want misschien is het zo gemakkelijk geworden om alleen nog maar te denken tot het punt van de buitenlandse opinie. Dat klinkt logisch. Misschien niet warm. Maar dat maakt ook niet uit. Omdat iedereen boven alles geliefd wil zijn. Dus ik denk zoals jij. Maar je houdt ook van anderen die net als jij denken. En er zijn er veel. Daarom hou je van velen. Denk je dat... En je reikt je hand en je realiseert je dat het zo makkelijk is. Om te ruilen. Maar liefde is uniek. En er is iets mis. Het zou het resultaat moeten zijn, als je denkt. Maar ik wil het liever niet. Als het zo makkelijk is voor iedereen?

Leven we in een dictatuur van meningsuiting?

De Australische journalist Julian Assange wordt berecht, een zelfbeschreven strijder voor de waarheid, de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid. En een man die nu ook voor zijn eigen leven moet vrezen.

Onze eigen strijd voor de vrijheid van meningsuiting is een strijd geworden voor de soevereiniteit van de interpretatie, voor de macht van de massamedia en het pluralisme, in ieder geval sinds 2015.

Volgens een representatieve studie van het Allensbach Instituut voor Opinieonderzoek beschouwt een deel van de bevolking nu verschillende onderwerpen als taboe: het vluchtelingenvraagstuk, de omgang met de islam, de opkomst van nationalistische groeperingen, termen als "liefde voor het vaderland" of "patriottisme" (1).

Ook in de Corona-crisis is een duidelijke mening te horen. Volgens onderzoek van de Media Navigator van Swiss Policy Research rapporteren de geopolitieke media over Corona overwegend op een state-conforme manier. Onderzoekers van de Universiteit van Passau spraken over een onkritische en ongedifferentieerde "tunnelvisie".

Dit is des te kritischer omdat het een onrechtmatige inbreuk op de vrijheid van meningsuiting is als de meningsvorming en -uitdrukking voor de burger onmogelijk wordt gemaakt door een overheidsmaatregel (2), die niet direct, maar indirect in de media althans niet geheel absurd lijkt. Feit is: andersdenkenden worden verward verklaard en crackpots (3). Het is niet de absurditeit van het "vaccin om de pandemie te beëindigen" dat kritisch wordt bevraagd, maar eerder vaccinatiecritici die in de media worden bestreden als "vaccinatietegenstanders". Vooral met betrekking tot het vaccinvraagstuk, de informatieplicht, de risico's en de bestaande gewetensconflicten van de ouders (4) is een openbaar discours nodig. Demonstranten voor fundamentele rechten en andere legitieme doelen worden gedegradeerd tot "corona ontkenners" (5).

De politieke gevechtsterm van de "samenzweringstheoreticus", die waarschijnlijk voor het eerst door een geheime dienst wordt gebruikt, wordt verspreid, met als gevolg dat een deel van de bevolking deze term zonder nadenken overneemt. Maar zelfs de algemene veroordeling van "slapende schapen" getuigt niet van het besef dat de eigen en sociale groei wordt gezocht in ruil voor degenen die er anders over denken, maar eerder om deze groei in de kiem te smoren door te wijzen op de zogenaamd erkende persoonlijke zwakte van de andere kant met de daaropvolgende devaluatie.

Een respectvolle discussie over de huidige trendsettende politieke vragen is echter urgenter dan ooit, omdat de Corona-crisis de urgente kwesties - waarop onze samenleving nog geen antwoord heeft gevonden - niet mag verdoezelen.

Voorbeelden hiervan kunnen hier worden genoemd:

1. Hoe kunnen we vluchtelingen uit oorlogsgebieden zo snel mogelijk helpen? Waarom reizen er zoveel kinderen alleen tussen de vluchtelingen? Hoe kunnen we hen zo snel mogelijk helpen of terugsturen naar hun ouders? Waarom maken we een verschil, ook al neemt de Bundeswehr deel aan oorlogen? Wat zijn de oorzaken van de migratie? Waarom verlaten mensen hun huis? Is het migratiepact de oplossing voor Duitsland en Europa of alleen maar symptoombestrijding? Als we een effectief hulp- en oorzaakbeleid willen voeren en de nodige maatregelen willen treffen, moeten we dan geen duidelijk onderscheid maken tussen vluchtelingen en migranten (6)? Moet een overeenkomst er niet voor zorgen dat vluchtelingen in nood nood noodhulp krijgen - ongeacht het land van aankomst - zodat ze niet in onmenselijke kampen en omstandigheden hoeven te leven? Maar rechtvaardigt migratie noodzakelijkerwijs een beheerst migratiebeleid (7)? Hoe ziet een intelligent immigratiebeleid eruit?
2. Welke ruimte en betekenis willen we aan de digitalisering geven - als een technologie die fundamenteel vreemd is aan de menselijke natuur? Willen we een volledige digitale identiteit (ID2020) of moeten er wettelijke en ethische grenzen worden gesteld aan deze identiteit? Is digitalisering op veel gebieden echt onvermijdelijk of is het een weerlegbare stelling?
3. Hoe kunnen we buitenlanders en Duitse burgers met een migratieachtergrond een beschermde ruimte zonder vooroordelen geven en tegelijkertijd de Duitse cultuur in stand houden, en niet een vermeende "zelfverloochening" nastreven die de samenleving onvermijdelijk verdeelt? Hoe garanderen we de interne veiligheid en orde? Hoe gaan we om met personen (groepen) of instellingen die tegen liberale, democratische waarden werken?
4. Hoe moet de productiviteit van de Duitse economie in de toekomst worden gewaarborgd in het licht van de verwachte talrijke insolventies en de vastgestelde "steunprogramma's" van de overheid? Is

een Europese of/en mondiale economische en financiële unie echt de beste oplossing voor Duitsland en Europa?

5. Welke weg kunnen we in het onderwijs en de wetenschap inslaan om toekomstgerichte innovaties te produceren, vooral met betrekking tot de klimaatuitdagingen, en om een hoog niveau van onderwijs te bereiken?

Historische vergelijking

De meerderheid van de Duitsers is van mening dat het recht om zijn mening te uiten in Duitsland gewaarborgd is. Toch is bijna tweederde ervan overtuigd dat er vandaag de dag veel ongeschreven wetten bestaan die de vrijheid van meningsuiting op bepaalde punten beperken - vooral in de openbare ruimte. Dit geldt enerzijds voor onderwerpen die in strijd zijn met sociale normen en zeggingsregels, maar anderzijds ook voor onderwerpen die veel mensen ontroeren, maar die, naar de indruk van de meeste ondervraagden, niet serieus worden genomen door de heersende elites (8).

Artikel 5 van de Basiswet garandeert een ieder het recht om zijn of haar mening vrijelijk te uiten en te verspreiden in woord, geschrift en beeld en om ongehinderd informatie te verkrijgen uit algemeen toegankelijke bronnen. Ook de persvrijheid en de vrijheid van verslaggeving via radio en film zijn gewaarborgd (9). Sinds de inwerkingtreding van de basiswet is het artikel niet meer gewijzigd (10).

De constitutionele ontwikkeling in de DDR is een heel andere weg ingeslagen dan die in de Bondsrepubliek Duitsland. Het is waar dat in artikel 27 van de DDR-grondwet van 1968/74 het recht is geformuleerd om "in het openbaar en vrijelijk zijn mening te uiten". Maar dit recht gold alleen voor burgers van de DDR. Maar bovenal moest de meningsuiting plaatsvinden "overeenkomstig de beginselen van deze grondwet" en was dus onderworpen aan de premissen van de marxistisch-leninistische ideologie in de interpretatie van de SED.

De sociale belangen die door de SED bindend zijn gedefinieerd, vormden - als men hier de dictie van de grondwettelijke rechtsleer wil toepassen - de immanente grenzen van de grondrechten. De vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van pers, radio en televisie zijn niet opgevat als subjectieve rechten tegen de

staat. In de grondwettelijke realiteit leidden uitingen van kritiek op het regime vaak tot represailles van de staat (11).

Kunst, wetenschap en onderzoek waren niet eens gegarandeerd in de grondwet van 1968/74, zelfs niet in de bewoordingen ervan. Een overeenkomstige formulering was weggelaten (12). Tegen deze achtergrond kon de DDR-grondwet na de hereniging geen idealistische impuls geven aan de verdere ontwikkeling van het Duitse mediarecht (13).

Deze bevindingen zouden de mensen moeten doen inzien, met name wat betreft de door de staat opgelegde beperkingen van de corona-fundamentele rechten.

De geplande omvorming van de journalistiek tot de zogenaamde attitudejournalistiek (14), die deels positief is beoordeeld, zou ook het fundamentele recht op vrijheid van meningsuiting verder kunnen ondermijnen.

Attitudinale journalistiek als politieke machinaties met - in het ergste geval - politieke leiders als uitvoerende organen zou in strijd zijn met de oorspronkelijke taak van objectieve informatieverspreiding, controle en opinievorming (15) en zou de democratie enorm schaden.

Ook nu nog lijken bepaalde toonaangevende media de soevereiniteit van de sociale interpretatie en de politieke opinie op te eisen.

In een artikel dat op 6 september 2020 in de Süddeutsche Zeitung (SZ) werd gepubliceerd onder de titel "Tolerantie voor onverdraagzaamheid", becommentarieert de auteur de "Oproep tot vrije debatruimtes" van Gunnar Kaiser, de Duitse schrijver en YouTuber, en Milosz Matuschek, auteur en columnist die in Parijs en Berlijn woont. Hij beschrijft een levendige publieke sfeer als een... tegen onliberale, antisemitische of zelfs misleidende standpunten... ". Aan hun bestaan valt niet te twijfelen.

In zijn artikel gaat de auteur ervan uit "dat liberalen en linksen, die zich oprecht bekommeren om de vrijheid van meningsuiting, zich nu toch ook inzetten voor de belangen van rechts...".

Noch de uitgenodigde noch de uitgenodigde kunnen echter worden geïdentificeerd als politiek geneigd in

het beroep. Een brede participatie, die niet in de eerste plaats gericht is op een politieke houding, is waarschijnlijk bedoeld. Artikel 3, lid 3, eerste zin, van de basiswet verzekert iedereen hoe dan ook dat hij of zij niet mag worden benadeeld of bevoordeeld op grond van zijn of haar politieke opvattingen. De auteur van de SZ laat de lezer ook in onwetendheid over het motief dat ten grondslag ligt aan zijn aanpak - om persoonlijk contact op te nemen met de ondertekenaars - en de poging om aan zijn oorspronkelijke verplichtingen te voldoen.

Het pakket van wetten tegen haat en het aanzetten tot haat dat door de Duitse Bondsdag is aangenomen, wordt daarentegen verondersteld "onmisbaar te zijn voor de verdediging van de democratie". Het wetgevingspakket dient de bescherming van alle mensen die door racisten en rechtsextremisten worden bedreigd en belasterd...". (16). De vermeende onmisbaarheid alleen al doet twijfels rijzen over de veronderstelde toestemming van de bevolking.

In de berichtgeving over de Berlijnse demonstratie op 1 augustus 2020 waren duidelijke tendensen waarneembaar: vreedzame demonstranten werden in de staatsvriendelijke berichtgeving, bijvoorbeeld in de Tagesschau, gedegradeerd tot een "toenemende groep demonstranten met antisemitische basistendenzen en rechtsextremisten", hoewel het Bureau voor de Bescherming van de Grondwet tegenover andere "toonaangevende media" verklaarde dat het geen uitgaande rechtsextremistische invloed op de demonstratie of de algemene demonstratie had waargenomen.

De twijfelachtige bestorming van de Rijksdag tijdens de demonstratie voor de grondrechten op 29 augustus 2020 werd daarentegen in de media toegeschreven aan rechtsextremisten en burgers van het Rijk (17) en werd dienovereenkomstig gedramatiseerd en in politiek opzicht geënceneerd. Intussen heeft de aanstichter van de bestorming in een persoonlijk gesprek noch met zichzelf, noch met de bestormende rechtsextremisten bevestigd.

In geen geval mag deze wetgeving leiden tot onwettige censuur (18) of - zoals hierboven uitgelegd - door de overheid geordende "muilkorven" door critici (19). Het is in ieder geval niet eenvoudig te begrijpen waarom een wetgevingsinitiatief dringend noodzakelijk en democratisch gelegitimeerd leek, aangezien veel van de

delicten zogenaamde toepassingsdelicten zijn.

Dit betekent dat de benadeelde partij een strafrechtelijke klacht kan en moet indienen voor zover zij zich benadeeld en benadeeld acht. Voor zover het doel de vervolging van officiële overtredingen is, is de taak van de bescherming van de grondwet overgedragen aan particuliere, wereldwijd actieve telemediadienstverleners die platforms op het internet exploiteren met de bedoeling winst te maken, en dus aan vaak legale leken. Deze zouden dus (onbedoeld) kunnen uitgroeien tot censuurmiddelen.

Onvrije journalistiek als vijand van de democratie

De voormalige Spiegeljournalist Harald Schumann, die na de ontvangst van de journalistieke prijs "Der lange Atem" 2010 verklaarde dat er geen gebrek is aan bekwame en uitstekende journalisten, maar dat interne machtsstructuren het gebrek aan vrijheid en de ontwikkeling van het potentieel verhinderen.

Udo Ulfkotte, voormalig journalist en oorlogscorrespondent van de Frankfurter Allgemeine Zeitung (FAZ) in Irak, beschuldigde daarentegen "gekochte" journalisten en vooraanstaande media van "oorlogszucht" (20). Hij rechtvaardigt zijn ontslag door te zeggen dat hij niet langer wil liegen en mensen wil bedriegen (21). Voor buitenstaanders is het moeilijk om de vele redenen voor het overwegend onaanvaardbare en uniforme medialandschap te benoemen.

Maar elke journalist kan kiezen voor goede kwaliteitsjournalistiek - of, zoals de financieel expert Dr. Markus Elsässer in een paneldiscussie met de hoofdredacteur van Wirtschaftswoche (22) in een spiegelbeeld stelde, onder andere: "... het zelfbedrog gaat niet tot het laatste uur door. Bijgevolg wordt de leugen - d.w.z. de bewuste bewering van onware feiten - niet beschermd door het fundamentele recht op vrijheid van meningsuiting (23).

Aan de andere kant moet iedereen zich vrij voelen en de moed hebben om zijn gedachten en zorgen te uiten. Elke vrijheid van meningsuiting - rationeel of emotioneel gemotiveerd, ongegrond, door anderen als nuttig of schadelijk, waardevol of waardeloos beschouwd - valt immers onder de bescherming van de vrijheid van meningsuiting (24).

De vraag naar de waarheid is ook te vinden in het recente artikel "De toekomst van de onafhankelijke journalistiek". Volgens het "... De kritische journalistiek heeft een historische kans als aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan. Naast de bereidheid om "de machtigen aan te nemen", is dit "financiële onafhankelijkheid en diversiteit...".

Volgens artikel 5 van de Basiswet moeten de voorwaarden voor vrije journalistiek ook uitsluitend gebaseerd zijn op de (immanente) grondwettelijke belemmeringen. Net zoals de ware liefde een absolute acceptatie van de ander vereist, kan de vrije journalistiek zich alleen ontwikkelen met de overeenkomstige erkenning van de (grondwettelijk) gegeven vrijheid van meningsuiting, hoewel deze barrières individueel worden beoordeeld als zwakte of onaangename grenzen.

Met het oog op de toekomst rijst de vraag waarom de Duitse Raad voor de Journalistiek duidelijk niet voldoende in staat is om deze ongewenste ontwikkelingen te voorkomen. Zou het nodig zijn om het aan te vullen of zelfs te vervangen in de zin van een democratische triade met een democratisch gelegitimeerde sponsoring en een onafhankelijk arbitragehof? Een grotere transparantie van de overtredingen en de codex als een regelmatig onafhankelijk gecontroleerd kwaliteitskenmerk zouden de mediaconsument oriëntatie kunnen bieden en vertrouwen kunnen wekken in de afzonderlijke platformen.

Een bevrijdende staking lijkt dringend noodzakelijk, niet alleen voor Julian Assange, maar ook voor verantwoordelijke burgers en de mediajournalistiek, als we niet willen falen vanwege de urgente sociaal-politieke uitdagingen.

+++

Dit artikel werd voor het eerst gepubliceerd op 10 oktober 2020 in [*Rubikon - Magazin für die kritische Masse*](#).

+++

Opmerking bij het Rubikon-artikel: De tekst is voor het eerst verschenen in "Rubikon - Magazin für die kritische Masse", in wiens adviesraad Daniele Ganser en Rainer Mausfeld o.a. actief zijn. Aangezien de publicatie onder een vrije licentie (Creative Commons) plaatsvond, neemt KenFM deze tekst over voor

secundair gebruik en wijst er expliciet op dat het Rubicon ook afhankelijk is van donaties en ondersteuning nodig heeft. We hebben veel alternatieve media nodig!

+++

Met dank aan de auteur voor het recht om het artikel te publiceren.

+++

Foto bron: vchal / shutterstock

+++

KenFM streeft naar een breed spectrum aan meningen. Opiniëartikelen en gastbijdragen hoeven niet de mening van de redactie te weerspiegelen.

+++

Vind je ons programma leuk? Informatie over verdere ondersteuningsmogelijkheden vindt u hier:

<https://kenfm.de/support/kenfm-unterstuetzen/>

+++

Nu kunt u ons ook ondersteunen met Bitcoins.

BitCoin-adres: 18FpEnH1Dh83GXXGpRNqSoW5TL1z1PZgZK